

ZAPISNIK

sa 40. sjednice Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore, održane 19. juna 2020. godine

Sjednica je počela u 11.05 časova.

Sjednici je predsjedavao Slaven Radunović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali članovi Odbora: Adrijan Vuksanović, Marija Maja Čatović, Daliborka Pejović, Sanja Pavićević, Momčilo Martinović, Mihailo Anđušić, Žana Filipović, Ranko Krivokapić, Branko Radulović, Ljiljana Đurašković i Neđeljko Rudović.

Sjednici su prisustvovali: Aleksandar Drljević, glavni pregovarač Crne Gore sa EU, Bojan Vujović, savjetnik zamjenika glavnog pregovarača - nacionalnog IPA koordinatora, Tatjana Bošković, načelnica Odsjeka za horizontalna i strategijska pitanja i Miodrag Račeta, načelnik Odsjeka za evropsku teritorijalnu saradnju u Kancelariji za evropske integracije.

Sjednici su prisustvovali sekretarka Odbora Marija Maraš i saradnici u Sekretarijatu Odbora: Aleksandra Leković, Marija Milošević i Luka Pejović.

Sjednica je bila otvorena za javnost.

* * * * *

Nakon što je konstatovao da postoji kvorum za rad, predsjednik Odbora Slaven Radunović potvrdio je da je usvojen predviđeni

D N E V N I   R E D:

Zapisnik sa 37. sjednice;

Zapisnik sa 38. sjednice;

Zapisnik sa 39. sjednice.

- 1. Informacija o programima podrške Evropske unije Crnoj Gori za 2019. godinu;**
- 2. Razno.**

* * * * *

TAČKA 1

INFORMACIJA O PROGRAMIMA PODRŠKE EVROPSKE UNIJE CRNOJ GORI ZA 2019. GODINU

Glavne informacije iz dokumenta je predstavio *Aleksandar Drljević*, glavni pregovarač Crne Gore sa EU. Drljević je informisao članove Odbora da je završeno sprovođenje projekata finansiranih kroz finansijsku perspektivu 2007 - 2013 (IPA I), te posebno istakao činjenicu da je krajem 2019. godine uspješno sproveden važan infrastrukturni projekat za pregovaračko poglavlje 27, u okviru treće komponente (Regionalni razvoj) - *Unapređenje sistema vodosnabdijevanja i tretmana otpadnih voda u Beranama*. U okviru finansijske perspektive 2014 - 2020 (IPA II), trenutno su u fazi sprovođenja projekti iz programa 2014 i 2015 i jedan iz programa 2016, kao i aktivnosti koje su obuhvaćene dvijema budžetskim podrškama - za implementaciju Strategije integrisanog upravljanja granicama (iz IPA 2015) i za implementaciju Strategije reforme javne uprave (iz IPA 2017). Drljević je dodao da se intezivno radi i na implementaciji projekata finansiranih u okviru programa za 2016. i 2017. godinu, te podsjetio da je finansijski sporazum za program za 2018. godinu potpisan u decembru 2019. godine, čime su stvoreni preduslovi za početak sprovođenja projekata obuhvaćeni ovim programom. On je najavio i da se očekuje potpisivanje finansijskog sporazuma za programe IPA 2019 i IPA 2020 do kraja 2020. godine.

U dijelu koji se odnosi na nadgledanje, glavni pregovarač je informisao da je, pored redovnog sastanka IPA nadzornog odbora i sektorskih monitoring odbora u okviru nacionalne IPA-e, održano i 14 sastanaka monitoring odbora za sprovođenje prekograničnih i transnacionalnih programa.

U borbi protiv širenja korona virusa i saniranja ekonomskih posljedica epidemije, Evropska unija je podržala Crnu Goru sa 53 miliona eura, potvrdio je Drljević. On je objasnio da je riječ o dijelu sredstava već odobrenih u okviru programa IPA 2016, 2017, 2018, 2019 i 2020, koji su zbog pandemije COVID-19 preusmjereni na saniranje posljedica iste - naime, došlo je do značajnog smanjenja planiranih godišnjih alokacija, te odlaganja sprovođenja pojedinih projekata koji su bili odobreni u okviru ovih programa. Početna pomoć od 3 miliona eura je bila namijenjena za hitnu podršku za nabavku zaštitne medicinske opreme, a potpisan je ugovor sa Programom UN za razvoj (UNDP) za implementaciju i nabavku opreme. Dodatno je opredijeljeno 9,5 miliona eura sektoru zdravstva, od čega je 4 miliona eura planirano za izgradnju infektivne klinike i klinike za dermatovenerologiju, a 5,5 miliona eura za nabavku opreme za mikrobiološke analize i za preduzimanje dodatnih mjera za praćenje, sprečavanje širenja i suzbijanje infektivnih bolesti, sa posebnim osvrtom na COVID - 19, pojasnio je glavni pregovarač. On je informisao članove Odbora i da je preostali iznos od 40,5 miliona eura opredijeljen za direktnu budžetsku podršku za saniranje ekonomskih i socijalnih posljedica pandemije COVID - 19. Drljević je kazao i da je Evropska komisija sugerisala da se projekti koji su otkazani zbog pandemije korona virusa ponovno predlože u okviru nove finansijske perspektive IPA III (kroz finansijski okvir EU za period 2021 - 2027). Stoga, ističe da je tokom maja započeto programiranje za program Ipe 2020 i 2021.

U vezi sa IPARD II, Aleksandar Drljević je informisao prisutne da je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja tokom 2019. godine objavilo drugi javni poziv za Mjeru 3 - *Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda*, dok je za Mjeru 1 - *Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava* zbog pandemije došlo do odlaganja roka za podnošenje projektnih prijedloga (sa 24. februara na 19. avgust 2020. godine). Ukupan iznos sredstava koja su kroz oba javna poziva dostupna našim proizvođačima iznosi 28 miliona eura, dok ukupan iznos sredstava koja je Evropska komisija opredijelila kao podršku za IPARD 2014 - 2020 iznosi 39 miliona eura.

Kada je riječ o regionalnim programima, glavni pregovarač je istakao da je kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir tokom 2019. godine Crnoj Gori dodijeljeno 8 miliona eura, za sljedeće projekte: *Priprema nacionalnog plana za razvoj infrastrukture za široko pojasni pristup internetu*, vrijednosti 0,6 miliona eura; *Priprema sveobuhvatnog glavnog projekta za unapređenje građevinske i elektro-mehaničke infrastrukture na dionici Golubovci - Bar*, vrijednosti 3 miliona eura; *Izgradnja infrastrukture za vodosnabdijevanje i odvođenje otpadnih voda na Jadranskoj obali - Bokokotorski zaliv faza II*, vrijednosti 4,4 miliona eura; te *Regionalni projekat za Albaniju, Kosovo, Crnu Goru i Sjevernu Makedoniju za pripremu studije izvodljivosti i cost-benefit analizu idejnog projekta balkanskog digitalnog autoputa*, vrijednosti nešto manje od milion eura. Tokom 2020. godine, pozitivno je ocijenjen *Projekat rekonstrukcije 10 čeličnih mostova i 8 tunela na dionici puta Podgorica - Vrbnica*, čiji ukupni budžet iznosi 40 miliona eura, koji će dijelom podržati Evropska investiciona banka, u iznosu od 20,1 miliona eura.

U okviru programa prekogranične i transnacionalne saradnje, do sada ugovoreno je 130 projekata sa učešćem crnogorskih organizacija i institucija - 92 u okviru transnacionalnih i trilateralnih programa, u iznosu od 155 miliona eura, od čega su crnogorski pratneri dobili 20,65 miliona eura, i 38 u okviru bilateralnih programa, u ukupnom iznosu od 13 miliona eura. Kao važan uspjeh, Drljević je istakao 8 tematskih projekata podržanih kroz trilateralni program Italija - Albanija - Crna Gora, čije je ugovaranje završeno tokom prve polovine 2019. godine. Riječ je o strateškim projektima koji se fokusiraju na zajedničke izazove područja Crne Gore, Albanije i italijanskih regija Pulje i Molize u oblastima: konkurentnost, inovacija, zaštita životne sredine, kulturna baština i stvaralaštvo, te održivi saobraćaj. Za realizaciju ovih projekata namijenjeno je oko 40 miliona eura, što predstavlja polovinu budžeta cjelokupnog programa, dok je za crnogorske korisnike opredijeljeno oko 10 miliona eura, potvrdio je pregovarač.

Glavni pregovarač je informisao i da je posredstvom Instrumenta za tehničku podršku i razmjenu informacija (TAIEX) za crnogorske korisnike organizovan ukupno 81 događaj (radionice, ekspertske misije i studijske posjete) u sljedećim oblastima: pravda i unutrašnji poslovi, unutrašnje tržište, poljoprivreda i bezbjednost hrane, životna sredina, saobraćaj i telekomunikacije.

Na kraju, kada je riječ o makroregionalnim strategijama EU, Drljević je podsjetio da je Crna Gora u okviru Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR), kao prva predsjedavajuća zemlja koja nije članica Evropske unije, završila jednogodišnje predsjedavanje u junu 2019. godine. Učešće u ovoj strategiji je jedan od važnih mehanizama podrške procesu pristupanja EU.

Diskusiju koja je uslijedila je otvorio predsjednik Odbora *Slaven Radunović*, kojeg je interesovalo po kojem principu će se dodjeljivati sredstva za projekte iz IPA III i da li će biti promjena u odnosu na trenutna pravila i strukture, te kakva je pripremljenost ministarstava za kandidovanje i sprovođenje projekata u okviru nove finansijske perspektive.

Člana Odbora *Momčila Martinovića* interesovalo je kako će se na novu finansijsku perspektivu (IPA III) odraziti trenutno preusmjeravanje sredstava sa pojedinih projekata iz IPA II.

Odgovarajući na pitanja poslanika, glavni pregovarač je kazao je da u IPA III neće biti posebnih alokacija po državama za dodjeljivanje sredstava za projekte, već će sva opredijeljena sredstva biti dio jednog zajedničkog paketa za koji će se države ravnopravno nadmetati kvalitetom i „zrelošću“ projekata. Dodatno, za selekciju projekata će biti ključno ocjenjivanje koje će se bazirati na dobro pripremljenoj projektnoj dokumentaciji, te će poseban izazov biti za male države i opštine sa slabijim administrativnim kapacitetima. Ipak, Evropska komisija će u vršenju konačne selekcije projekata voditi računa o izbalansiranoj raspodjeli sredstava među državama. Drljević je naglasio da je dosta nepoznanica u vezi sa IPA III, imajući u vidu činjenicu da novi sedmogodišnji budžet EU još uvijek nije usvojen.

Ljiljana Đurašković, članica Odbora, pitala je da li će opisana nova procedura da uspori donacije sredstava prema Crnoj Gori, i s tim u vezi da li će finansijski sporazum koji se odnosi na program IPA 2019 i sektor „Životna sredina i klimatska akcija“ biti potpisan tokom 2020. godine, te da li će se u skorijem vremenskom periodu započeti sa njegovom primjenom, uzimajući u obzir činjenicu da su u pitanju važni infrastrukturni projekti.

Glavni pregovarač je podsjetio da Evropska unija funkcioniše po principu strogih procedura. Stoga, sami postupak od ideje do realizacije projekta zahtijeva puno vremena (definisanje projekta, priprema projekta, objavljivanje tendera, ugovaranje tendera, plaćanja i dr), čak i sa nešto unaprijeđenom procedurom Evropske komisije po tom pitanju. Najčešći problemi koji utiču na dinamiku realizacije i kašnjenje projekata su: neriješeni imovinsko-pravni odnosi, nepotpuna dokumentacija, zastarjela dokumentacija, te ekspropijacija zemljišta. Ipak, kazao je da će iskustva iz prethodne dvije finansijske perspektive spriječiti brojne probleme tokom pripreme projekata za predstojeću IPA III.

Bojan Vujović, savjetnik zamjenika glavnog pregovarača – nacionalnog IPA koordinatora, informisao je članove Odbora da je 38 miliona eura kroz finansijsku perspektivu IPA 2014 - 2020 za sektor životne sredine podijeljeno na tri programa: IPA 2014 (dva projekta) - *Monitoring i upravljanje kvalitetom vazduha* i *Monitoring površinskih podzemnih otpadnih voda* (2,9 miliona eura); IPA 2016 - 16 miliona eura za tehničku podršku i nabavku opreme u cilju prenošenja pravne tekovine i usklađivanja standarda za kompleksno pregovaračko poglavlje 27; i IPA 2019 - planirano 14 miliona eura za tri velika infrastrukturna projekta za *tretman otpadnih voda u opštinama Kolašin, Mojkovac i Rožaje*. Vujović je ponovio da je dio tih sredstava, na inicijativu Evropske komisije i u dogovoru sa Vladom, preusmjeren na saniranje posljedica epidemije korona virusa. Naime, sredstva iz IPA 2019 i dio sredstava iz IPA 2016, u iznosu od oko 19 miliona eura, su kompletno preusmjerena na pomoć zdravstvenom sistemu i mjere za oporavak ekonomije. Ipak, uveliko se radi na pripremi projektne dokumentacije za prethodno navedene

infrastrukturne projekte, koji će biti spremni za naredni finansijski period i od strane Komisije najavljeni kao prioritet za programe IPA 2021 i 2022.

Članicu Odbora *Daliborku Pejović* interesovalo je da li se tokom nove faze pregovaranja za sredstva IPA III imaju u vidu trendovi EU u pet ključnih oblasti, koji se dominantno odnose na regionalni razvoj (65–85%) i ujedno predstavljaju i interes Crne Gore – digitalizacija i digitalno poslovanje (podrška malim i srednjim preduzećima i izgradnja adekvatne infrastrukture), podrška zelenoj ekonomiji (energetska tranzicija ka prostoru bez zagađenja), unapređenje povezanosti zemalja (infrastrukturne i digitalne), socijalna politika i urbani održivi razvoj. Poslanicu Pejović je zanimalo i da li postoji mehanizam koji bi spriječio odliv obučanih kadrova, što vidi kao posebno važan problem.

Glavni pregovarač je kazao da su u pitanju vrlo specifična i tražena znanja na tržištu, koja su u okviru evropskih fondova znatno bolje plaćena, te da zato dolazi do velike fluktuacije kadra. Kazao je da je, kao jedan od mehanizama za zadržavanje kadrova, za sve službenike koji se bave implementacijom IPA-e opredijeljena nadoknada u iznosu od 30% mjesečnog prihoda. On je saglasan da su u ovoj oblasti potrebni mnogo veći napori.

Drljević je dodao i da Evropska unija kao donator ima pravo da sprovodi svoje politike, te da je za Crnu Goru, u vezi sa dominantnim trendovima u okviru EU, odobren veliki broj projekata upravo u sektoru životne sredine, putne infrastrukture i energetske efikasnosti, što je direktna korist za svakog građanina.

Neđeljko Rudović, član Odbora, postavio je nekoliko pitanja: da li su zadovoljeni svi preduslovi za decentralizovano upravljanje sredstvima EU, zašto u okviru IPA I (2007 – 2014) nije bilo finansiranih projekata iz komponente Ruralni razvoj i zašto opredijeljeni fondovi EU u ovoj oblasti nisu dovoljno iskorišćeni, te kada će na lokalnom i državnom nivou konačno postojati timovi koji su zaduženi za pripremu EU projekata.

Glavni pregovarač je istakao da su procedure za implementaciju projekata kompleksne, te da se sve aktivnosti sprovode u dogovoru sa Delegacije EU i Evropskom komisijom. On je podsjetio da se godišnja informacija o korišćenju fondova EU ne bavi u dovoljnoj mjeri IPARD projektima i predložio da se, s obzirom na činjenicu da je riječ o posebnom, velikom fondu za poljoprivrednike i projekte u oblasti poljoprivrede, ova tema dodatno razmatra na posebnoj sjednici Odbora.

Bojan Vujović je dodao da je 2010. godine, kada je dobila status države kandidata za članstvo u EU, Crna Gora dobila priliku da akredituje strukturu za sprovođenje IPARD fondova. Po njegovim riječima, na početku su, imajući u vidu novi momenat za crnogorsku administraciju, procedure Evropske komisije bile kompleksne i zahtijevale su uspostavljanje upravljačke strukture (Agencija za plaćanje i Upravljačko tijelo) i angažovanje IPARD tima od oko 250 službenika. Kako u kratkom periodu nije bilo moguće zaposliti toliko dovoljno kvalitetnih kadrova, a uzimajući u obzir kratke rokove, opredijeljenih 10 miliona eura je, uz saglasnost Komisije, preusmjereno na prvu komponentu IPA I. Ta su sredstva iskorišćena za projekte podrške poljoprivrednicima: prvi, u saradnji sa Svjetskom bankom, za UNIDAS projekte, i drugi za IPARD-like program koji je po pravilima sličan IPARD-u; na ovaj način su se poljoprivrednici i administracija spremili za složenije procedure povlačenja sredstava iz IPARD fondova. Vujović

je dodao da se od 2015. godine započelo intenzivno sa objavljivanjem poziva za projekte kroz potpuno akreditovanu strukturu za IPARD, koja sad funkcioniše profesionalno, te istakao da je nivo iskorišćenosti sredstava jako dobar.

Poslanica *Sanja Pavićević* je, u pogledu novog pristupa odabira projekata od strane Evropske komisije, izrazila sumnju u objektivnost i pristrasnost, zbog iskustava koje je imala u svom prethodnom radnom angažmanu, dijelom vezanim i za sprovođenje EU projekata. Pavićević je interesovalo da li je došlo do promjena u organizacionoj strukturi službi koje se bave IPA fondovima na državnom i lokalnom nivou, kao i da li nova organizacija doprinosi većoj efikasnosti procesa.

Aleksandar Drljević je kazao da svaka nova finansijska perspektiva i svaki novi talas proširenja EU donose procesu neku novu vrijednost, te da će isto važiti i za IPA III. Kazao je da ne postoji univerzalni model koordinacije EU fondova i podsjetio na činjenicu da je nekada i sama Komisija preporučivala određeni model za državu koja je na putu ka članstvu. U slučaju Crne Gore, preporučivao se model Malte, zbog broja stanovnika i veličine teritorije, što se u konačnom pokazalo nedovoljno efikasnim. Što se tiče timova na lokalnom nivou, Drljević je kazao da je situacija različita i sa posebnim zadovoljstvom istakao primjere opština Danilovgrad, Cetinje, Kotor i Bar.

Žana Filipović, članica Odbora, je podsjetila da se pored velikih infrastrukturnih projekata, čiji je značaj nemjerljiv, treba osvrnuti i na manje ali isto važne projekte koji se opredjeljuju iz IPA II. Naime, kao uspješan projekat istakla je *Projekat podrške diskriminacionim politikama i rodnoj ravnopravnosti* koji se bavio pitanjima nasilja nad ženama, političke participacije žena, problemima ranjivih grupa - Egipćana/Roma.

Kao pozitivan primjer vođenja kadrovske politike u pogledu službenika koji se obučavaju za projekte, navodi Odjeljenje u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava u kojem se službenici obučavaju za projekte, i u kojem već osam godina radi ekspert kojeg ne plaća država Crna Gora.

Branko Radulović, član Odbora, je kazao da je po njegovom mišljenju loša iskorišćenost zajedničkog fonda za Zapadni Balkan u pogledu infrastrukture, dok je poslanica *Marija Maja Čatović* podsjetila na činjenicu da Kotor još od 2005. godine učestvuje u zajedničkim projektima, da je stanje dobro ali da bi timovi još energičnije trebali da se posvećuju korišćenju sredstava iz EU fondova.

TAČKA 2

RAZNO

Predsjednik Odbora je informisao članove da je, zbog situacije u Evropi vezane za pandemiju virusa korona, plenarno zasijedanje COSAC - a u Zagrebu otkazano, te da je učestvovao 16. juna na vanrednom sastanku predsjednika odbora putem video konferencije. Dodatno je saopštio da

je na vanrednom sastanku predsjednika odbora za evropske poslove parlamenata država članica EU, razgovarano o zajedničkom evropskom odgovoru na izbijanje pandemije i njenim posljedicama za Višegodišnji finansijski okvir za period od 2021. do 2027. godine, kao i o Konferenciji o budućnosti Evrope. Kako od jula predsjedavanje EU preuzima Njemačka, u Berlinu će se kako je najavljeno sastanak predsjednika odbora, održati putem video konferencije, i to sredinom septembra. Na kraju je podsjetio da je Sekretarijat Odbora za evropske integracije dostavio zabilješku sa sastanka.

Drugo, podsjetio je da je prije nekoliko dana objavljen non paper Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24. S obzirom da je tema vladavine prava i poglavlja 23 i 24 jedna od centralnih tema pregovora sa EU i samim tim interesovanja ovog Odbora, predložio je da se organizuje jedno konsultativno saslušanje posvećeno ovim temama i non paperu, što su članovi podržali.

S tim u vezi, informisao je članove o dopisu koji mu je kao predsjedniku Odbora uputila nevladina organizacija CDT, i kojim se predlaže da Odbor za evropske integracije zajedno sa Odborom za politički sistem, pravosuđe i upravu organizuje sjednicu posvećenu rezultatima Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma EU. Traženo je da se na njoj, osim poslanika i članova dva odbora, učestvuju i predstavnici crnogorskih institucija i organizacija civilnog društva koje se aktivno bave ovom temom.

Kazao je da ih je podsjetio na to da poslovnički NVO ne mogu inicirati sjednice Odbora, ali da mogu prisustvovati našim sjednicama koje su otvorene za javnost, te da se Odbor u cjelokupnom svom radu bavi vladavinom prava i političkim kriterijumima za članstvo u EU, kao i da će o njihovoj inicijativi razgovarati sa svim članovima Odbora.

Predložio je, što su članovi Odbora prihvatili, da ih pozovu na sjednicu posvećenu non paperu.

Podsjetio je i na činjenicu da se zbog epidemije nisu mogle realizovati sve aktivnosti koje su predviđene planom rada Odbora do kraja ovog saziva. Od teme koja se tiče privrednih poglavlja podsjetio je da je planom ostalo i konsultativno saslušanje posvećeno temi državne pomoći. Predloženo je da se navedene aktivnosti, zbog kompleksnog rasporeda na Plenumu, a imajući u vidu COVID - 19 okolnosti, odlože do daljnjeg.

Na kraju, usvojeni su zapisnici sa 37, 38, 39. sjednice sa 7 glasova „ZA“, nije bilo glasova „PROTIV“ i „UZDRŽAN“.

Sjednica je zaključena u 13.40 časova.

SEKRETARKA ODBORA

Marija Maraš

PREDSJEDNIK ODBORA

Slaven Radunović